

ΨΥΧΑΡΗ

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΑΟΣ

ΚΗΡΥΓΜΑ

Με ξεχωριστή χαρά και περηφάνεια αρχίζουμε το ιστορικό «κήρυγμα» του Ψυχάρη. Ο συγγραφέας του «Ταξιδιού» για μας είναι πάντα ο μεγάλος Αρχηγός του Αγώνα κ' η αγάπη μας κι ο ένθουσιασμός μας για το Έργο του όσο πάει και δυναμώνει, — από τη στάση μάλιστα μερικών μικρανθρώπων που προσπαθούνε, λένε, να καταστήσουν τη γλώσσα μας περισσότερο «ρέουσα» και «παλμώδη», με τη γλωσσική δηλαδή анаρχία και το γραψίμο του ποδαριού. Ο Ψυχάρης, αμείλιχτος, θαρρείς και σήμερα τους μαστιγώνει.

Την ιστορική αυτή μελέτη μας την έστειλε για το «Νουμά» ο αγαπητός φίλος και διηγηματογράφος Μ. Βισάνθης. Όπως βλέπει ο αναγνώστης από τ' ακόλουθο γράμμα, πέρασε από όλας περιπέτειες ώσπου να κατασταλάξει στα χέρια μας.

Φίλε κ. Πάνο Ταγκόπουλε,

Κατά το 1922, στο Παρίσι ιδρύθηκε από ανθρώπους των γραμμάτων και μερικούς φοιτητές μία εταιρία. Η «Εταιρία οι Νεοέλληνες». Σκοπός της εΐτανε να βοηθήσουνε την προαγωγή της Ίδεας με διαλέξεις και διάφορες εκδόσεις. Και για πρώτο φυλλάδιο, που λογαριάζανε να τυπώσουνε, ζητήσανε κάτι από τον Ψυχάρη. Ο Δάσκαλος, με την προθυμία και την αγαθότητα, που τότε διάκρινε, έγραψε για μελέτη. Το παρακάτω κήρυγμα. Και καθώς μου έγραφε ο ίδιος στις 15 του Οκτώβρη 1924:

«Έγραψα τις ακόλουθες σελίδες για να βοηθήσω σκοπούς που μου φαινότανε γενναίοι, για να δώσω θάρρος σε μερικούς νέους που γυρβάνε το καλό. Δεν το είχα νιώσει ακόμη πώς ο αρχηγός τους το δικό του το καλό γύρβε μονάχα, σε τέτοιο βαθμό που πήγε μια μέρα να ζητήσει παράδες από έναν πλούσιο Ρωμιό, κλαίοντας πώς δίχως τους παράδες αυτούς θα πελάγωνε η «Εταιρία»».

Μά μόλις τσέπωσε τα χρήματα, ο αρχηγός—δνομα και μη χωριό—έγινε άφαντος. Τσέπωσε τους παράδες για κάθε άλλο, παρά για την Ίδέα. Αργότερα μαθεύτηκε πώς ζούσε στη Γερμανία. Κ' εκεί ο αφιλόκερδος πατριώτης μας, ξεκοκάλιζε τα χρήματα καλοπερνώντας με τη μαϊτρέσσα του. Τότε δα ο Δάσκαλος του έταξε πώς θα το έλεγε δημόσια. Και τότε περίλαβε σε δυο διηγήματα. Τόν «Κρυψάρη» και τόν «Τίμιο Άνθρωπο». Βέβαια η φυλλάδοϋλα, που κυνηγούσε ιδανικά έθνικά, έμεινε άτύπωτη.

Στά τέλη του 1924, ο Δάσκαλος, μαζί με ένα γράμμα του μου έστειλε το κήρυγμα. Τότε έβγαξα, με τόν Άριστοτέλη Δαμιανό, τόν «Ταχυδρόμο» του Σικάγου. Δημοσίευε άρκετην ύλη στη Δημοτική. Δε δίνανε καμιά σημασία στα καθιερωμένα δημοσιογραφικά τερίτσια. Και τότες ο Δάσκαλος νόμισε πώς μπορούσε να δημοσιευτεί. Θά τη βγάζαμε και σε φυλλάδιο.

Δυστυχώς, παρ' όλη την καλή θέληση, που είχαμε, το κήρυγμα έμεινε και πάλι άδημοσίευτο. Άσπουνά έρθουν τα χειρόγραφα από το Παρίσι και να κανονίσουμε κάτι μεγάλα διηγήματα, που μπαίνανε με συνέχεια, ο βδομαδιάτικος «Ταχυδρόμος» δέ βγήκε μια Κυριακή πρωί. Ούτε και την παρακάτω. Και το χαρτοφυλάκιο του ύποφαινόμενου, μαζί με άλλα χειρόγραφα και γράμματα, πήγε, μαζί με το χρηματοκιβώτιο που φυλαγότανε, στο σφυρί.

Για καιρό πολύ εΐτανε σκεδόν χαμένα όλα. Όπότεν τις προάλλες, δλωσιόλου άπερίμεντα, βρέθηκε το χαρτοφυλάκιο. Μου παραδόθηκε από ευγενικά χέρια Σκανδιναβού το πακέτο με τα πολύτιμά μου χειρόγραφα. Βοήκα άπειράχα όλα όσα είχα μέσα. Μαζί και το «Γλώσσα και Λαός» του Δασκάλου μας. Και άνεχτίμητη άλληλογραφία.

Τελευταία λογάριζα να πρωτοδημοσιεύσω το πολύπαθο αυτό κήρυγμα στην άνθολογία νεοελληνικών γραμμάτων και τεχνών «οί Σύγχρονοί μας» που ετοιμάζω. Μά κατόπι θεικότερης σκέψης νομίζω πώς η ψυχή του Μεγάλου Δασκάλου μας θά εύχαριστηθεί περισσότερο που θά κηρύξει άλλη μια φορά από τις στήλες του αγαπημένου του «Νουμά».

Γι αυτό και σου στέλνω τα χειρόγραφα, αγαπητέ φίλε, χωρίς να με παρακαλέσεις. Μά με εύχαρίστηση. Έτσι δίνεται η εύκαιρία στον Άθάνατο Δάσκαλό μας να βοηθήσει την Ίδέα, κατά τις στενάχωρες τούτες μέρες, με το θαυμάσιο αυτό κήρυγμα. Το κήρυγμα που κυνηγάει ιδανικά έθνικά.

Σικάγο, 21 - 5 - 30

Μ. ΒΙΣΑΝΘΗΣ

Όταν πήραμε το παραπάνω γράμμα του Βισάνθη και ξεχωριστά σ' ένα βαρύ φάκελλο από 98 χειρόγραφα τη μελέτη του Ψυχάρη, γράψαμε ζητώντας την έγκριση της κ. Ψυχάρη, που είχαμε την τιμή να γνωρίσουμε στα 1914, έδω στην Άθήνα. Η ευγενικά Κυρία μας παραχώρησε την άδεια με το ακόλουθο γράμμα της, που το συνόδευσε και μ' ένα κομμάτι από τη διαθήκη του Ψυχάρη, άρκετά χαρκτηριστικό. Το δημοσιεύουμε στην πρώτη σελίδα μαζί με την τελευταία φωτογραφία του Δασκάλου μας, κανωμένη στο Σαίν - Ζερμαίν το καλοκαίρι του 1929.

2 Ίουλίου 1930.

Άγαπητέ Κύριε,

Με την πιο ελλικρινή μου θέληση σάς δίνω το δικαίωμα να δημοσιέψετε στο «Ν ο υ μ ά» το άρθρο του άντρός μου «Γλώσσα και Λαός», που μου κάνετε λόγο στο γράμμα σας.

Είμαι πολύ συγκινημένη για την πίστη του «Ν ο υ μ ά» και θυμούνται πολύ καλά πώς σάς είδα στην Άθήνα το 1914, καθώς και τόν πατέρα σας, που μου άφησε μια ζωηρή ανάμνηση.

Έσώκλειστα σάς στέλνω ένα απόσπασμα από τη διαθήκη του άντρός μου, που πιστεύω να σάς ένδιαφέρει. Έλπίζω πώς όλοι οι Ρωμιοί θα καταλάβουν έπιτέλους πώς η άλήθεια βρίσκεται στη ζωντανή γλώσσα και πώς ό,τι είναι τεχνητό πολλήν καιρό δέν μπορεί να ζήσει.

Σας παρακαλώ να πητε στον Κύριο Γκόλφη πώς τόν θυμούμαι και σεις, αγαπητέ Κύριε, πιστέψτε στα φιλικά μου αίστήματα.

ΕΙΡΗΝΗ ΨΥΧΑΡΗ

4, Rue Honoré Chevalier—Paris VI

Και τώρα το λόγο έχει ο Ψυχάρης, με το ίσιο φωτεινό πνεύμα, την έπιστημονική κρίση, το τετράγωνο μυαλό, τη γλώσσα της άλήθειας που λάμπει μά και σφάζει σά μαχαίρι:

Ο ΝΟΥΜΑΣ